

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּעֲג

ביאורים ומוספים

לטבול את התפוח אדמה ביד ולא בכלי, אכן בספר מקראי קודש (פסח ח"ב סי' לט) כתב, שבלייל הסדר יש לחוש שטעם חיוב נטילה זו הוא כדי שיעשה שינוי ויהיה היבר לתינוקות, ולכן גם אם אוכל במזלג יטול ידיו.

ואחר הנטילה, דעת החזו"א (הגדה של פסח חו"א, ורחץ סי' ג) שלא יפסיק בשיחה, ומשום שעצם הנטילה צריכה להיות כמון לאכילה, ואינו דין רק משום הברכה, וכן דעת הגרש"ז אוערבך (להליכות שלמה פ"ט ארחות הלכה הע' 183), וכן דעת הגר"ש אלשיך (הגדה של פסח על פי פסקו עמ' 23) שראוי שלא לדבר, אך לצרכי הסדר מותר.

[משנ"ב סי' נב]

לְעֵיל קְסִימָן קִנְחָה קְסִימָן רַבִּי.

64) ואם שכח וברך על נטילה זו, כתב הכף החיים (סי' קז) שמימי בנטילה על אכילת המצה חזר ומברך, וכן הורה הגרש"ז אוערבך (שורת רבבות אפרים ח"א סי' שא), והוסיף שטוב שיעשה כעצת הבה"ל לקמן (סי' תעה סי' ד"ה יטול) שיוגע בידיו במקומות המכוסים שבגוף, כדי שיתחייב בתורת ודאי בנטילה שניה ויכול לברך.

[משנ"ב סי' נג]

שְׁלֹא יִהְיֶה בּוֹ הַיּוֹב כְּלָל לְכָלִי עֲלֵמָא.

65) ומטעם זה, אף ירק שלם שהוא 'בריה', כתב בספר מקראי קודש (פסח ח"ב סי' נ) שאין לאוכלו, משום שיש צד שהיב באכילתו בברכה אחרונה גם אם לא אכל ממנו כזית, כמבואר בש"ע לעיל (סי' רי ס"א). אבל אם ריסקו קודם האכילה, כתב במשנ"ב שם (סי' ו) שאין לו דין 'בריה', וכתב השעש"ע שם (סי' כא) שהוא הדין אם חתכו לשנים.

[משנ"ב סי' נד]

אוּ בְמִיָּמְלָחָה.

66) והונח שיטבול את הכרפס במי מלח, כתב המג"א (סי' יט) שהוא אחר הברכה, וביאר הפמ"ג (א"א סי' יט) שאין זה נחשב הפסק, כיון שאף הטיבול הוא מצוה והברכה היא גם על הטיבול, אמנם ציין שלשון הש"ע הוא 'ומטבולו בחומץ ומברך', ומשמע שמטבול תחילה ורק אחר כך מברך, וכן כתב הכף החיים (סי' קיא) שיטבול קודם הברכה, וכן הורה הגר"ח קניבסקי (הגדה של פסח על פי פסקו עמ' לו).

[משנ"ב סי' נה]

וּמְבַרְךָ יְבוֹרָא פְּרֵי הַתְּדָמָה.

67) והאם יש להטב באכילת הכרפס, הברכי יוסף (סי' יד) כתב שאין להטב, וכן כתב הבן איש חי (שנה א' פ' צו אות לב), וכן הורה הגר"ח קניבסקי (הגדה של פסח על פי פסקו עמ' לו), וכן דעת הגר"מ קרליץ (הוט שני פסח פ"ז סי' טז) שאכילת הכרפס אינה מהדברים החייבים בהסיבה, מאידך, דעת האבודרהם (סדר הגדה של פסח ופירושה ד"ה ולאחר) שיש להטב, וכן כתב הקצושיע (סי' קיט סי' ג), וכן נהגו הגר"ח הגר"ז טאלויצ'יק (הגדה מבית הלי' הלי' כרפס אות ד ובהוספות עמ' עה), ובשו"ת אור לציון (ח"ג פט"ו תשובה ט) כתב שהעיקר לדינא שלא צריך הסיבה, אך טוב אם יאכל מעט בהסיבה ומעט שלא בהסיבה, ובלבד שלא יאכל יותר מכזית.

[משנ"ב סי' נז]

אָךְ לֹא יִבְרַךְ עַל הַתְּדָמָה.

68) ואף שבאופן שאכל דבר איסור והקיא נחשב הדבר לאכילה ועבר על האיסור משום ההנאה שהייתה לו בגרון, ואם כן לכאורה גם לעיסת המרור תחשב כאכילה ויצטרך לברך עליה, כתב הגרש"ז אוערבך (שורת מנחת שלמה ח"א סי' צא אות יז) שצריך את כל ההנאה שהגרון יכול להינות, היינו עד שייגע המאכל לבית הבליעה שהוא מקום שאינו יכול לחזור משם, ולכן באכילת איסור נחשב הדבר כאכילה משום שהמאכל הגיע לבית הבליעה ומשם הקיאו, אבל אם לוגס ופולט את המרור מפיו, ודאי שלא נחשב הדבר לאכילה ולא יצא ידו חובה.

[משנ"ב סי' נח]

הַפְּדָרִים בְּשֵׁם לְעִנְיָן קְרוּרָה.

69) ואם אין במצא כלל מאלו המינים הכשרים, כתב הש"ע הרב (סלי"א) שלוכד בעלמא טוב שיאכל כל ירק אחר שיש בו מריחות ולא יברך עליו, וכן אין צריך שיהיה בו ביות.

[משנ"ב סי' נט]

מְתָר לְעִשׂוֹת פְּיוֹם טוֹב.

60) ואת התבלינים שצריך לפזר בשמיל החרוסת, כתב לקמן (סי' תקד סי' יא) שאף התבלינים המפויים טעמם, אם מימי ידע שיצטרך להם מיום טוב ולא פיררם בערב יום טוב, מותר לפיררם בשינוי קצת, ואם לא ידע שיצטרך להם, יש אומרים שאין צריך כלל שינוי, ויש שכתבו שלפי המנהג יפזר בשינוי קצת, ואם מפוררם על השולחן או על המפה ולא על הכלי כדרך חול, כתב שם (סי' יט) שנחשב הדבר לשינוי.

[משנ"ב סי' נס]

וּבְמִשְׁקָה בְּרוּחָה שֶׁם קְסִימָן קְסִימָן סַחֲוֹ.

61) שם כתב, שלדעת הרמ"א אסור לתת את המשקה לתוך החרוסת אלא אם כן החרוסת בלילה רכה, ואף ישנה באופן הנתינה, דהיינו שיתן את החרוסת לתוך היין וערב באצבעו [כמבואר ברמ"א שם].

ואם נתן מעט משקה בערב שבת, כתב שם (סי' סה) שלכל הדעות מותר להוסיף ער יין אך יעשה בשינוי [כמבואר שם (סי' סד)], אבל אם נתן מערב שבת רק כמה טיפות ולא נתגבל המאכל על ידהו, אין היתר להוסיף ער.

[משנ"ב סי' נז]

שְׁאֵין נִדְּוִכִין הֵיטֵב וְהֵם אֲרָפִים.

62) ומטעם זה נהג הגר"ח קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' סב) לטחון את הקינמון והאיגבר לחרוסת במטחנת בשר ולא לגרדם במגדת, כדי שישארו החיכות וידמה קצת לתבן.

[משנ"ב סי' נח]

דְּקָל דְּבָר שְׁטַבּוּלוֹ בְּמִשְׁקָה צָרִיךְ נְטִילָה.

63) ואף שבזמנינו אוכלים תפוחי אדמה [לאותם הנהגים לקחת לכרפס תפוח אדמה מבזלג] במזלג, ביאר הגר"מ קרליץ (הוט שני פסח פ"ז סי' טז) שבלייל הסדר הרגילות היא שטובלים את התפוח אדמה במי המלח בידים, ולכן הוא דבר שטיבולו במשקה, וכן דעת הגר"מ שטרנבוך (המדת מועדים חמנים) שצריך להקפיד

הלכות פסח בימן תעג

באר הגולה פד

פ' צאנזי בסימן קנח
 סעיף ד' צ' ע"ס
 בקמ"א ק"א
 ק' ה"א"ש פ"ט, ר"י
 ושא"ר פוסקים
 ותשובה מהר"ל.
 כ"ד לאפק"י נפשה
 משלכ"א ד'טוסקים
 בכונה אחרות

הסדר שהם שנויים: הגה ואם אין לו (מר) אָחַד מְאֵלֹו הַיְדֻמִּים, (מה) *יִקַּח לַעֲנָה (מו) או שְׂאֵר יֶרֶק (יד) מֵר (אגור). וְהִרְסֵת (מו) יַעֲשֶׂה עִב, וְכֵן לַשִּׁיט, וְאֶחָדָרְכָךְ נוֹתֵנִין בּוֹ (מח) מַעֲשֵׂט (עו) חֶמְץ או יֵינ אֲדָם, וְכֵן לָדָם (סיר). וְעוֹשֶׂינָה הַתְּרֵסֶת מִפְּרֹת שְׁנַמְשָׁלוּ בָהֶם לַעֲרָאֵל (וחסוף פ' ע"ש), (מט) כְּגֹזֵן תְּפֹחִים, תְּאֵנִים, אֲגֻזִּים, רְמוּנִים, שְׂקָדִים. וְנוֹתְנִין עָלָיו בְּכֵלֵי, כְּגֹזֵן קִנְמוֹן וְנֻגְבֵּי"ל (ג) הַדְּמוּסִים (עו) לְחֶכֶן. שְׂהִיו מְגַבְּלִין בּוֹ הַשִּׁיט (סח): ו' (י) בְּנוֹטָל דְּרִיזוּ (נא) לַעֲרֹךְ טַבּוֹל רֵאשׁוֹן (נב) וְלֹא יִבְרָךְ עַל הַטְּוִיָּלָה. *וְיִקַּח מִהַתְּרֵסֶס (יט) (גג) *פְּחֹת מַפְּזוּת וּמַפְּזִילוּ (נד) בְּחֶמְץ (נה) וּמְבַרְכֶּה 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה' וְאוֹכְלוּ.

באר היטב

ארבין, ב"י: (י) נוטל. דכל שטבולו במשקה צריך גטילה. וכתב הש"י: ומכאן יש תוכחת מגלה לאוחם שאינם נוהרים בכל השנה לטל ידיהם לזכרים שטבולו במשקה. דמה נשמה הלילה הנה מכל הכמים שבשנה. ואם בא לטהר עצמו טפי בלילה זו. עכ"פ ה"ל להזהר ג"כ בימי התשוקה. אלא שאין פאן רק חסרון זהירות ואינם נדקדקים לתשבות מדינה, עכ"ל. והל"ח בפכ"ה פתח דהעולם נוהגין שלא למל ויש להם צל מה שישטכבו שבתוספות סוכרים פן, וכ"כ המ"א סימן קנח, ע"ש. והא דנולטין לילי זה הוא באחד מן שאר שמונים שעושים קילל זה פ"ד שישאלנו, ח"י: (י) פחות. דאם יאכל ברח' וקנה טעם אם יכרך ברכה אחרונה,

ילעס בפיו לזכר טעם הקדושה בלא ברכה, וראוי לחק עצמו בכל יכלתו אף אם יכאב עליו לקים מצות חז"ל. כמש"ל סימן תעב ס"י: (יד) מר. ומ"ט אף שא"א בענין אחר עכ"פ אין לברך רק על אלו המינים דהנשיב במתניהו. וכן הסבטת הש"ך והמ"א, ח"י: (טו) חמץ. ופסק שחל להיות בשבת צריך לתן המשקה בו מע"ש, ואם שכח ויש לעשות ע"י שני דהיינו שיפון המשקה תחלה תוף הפלי והא"ח ושים בו התרסת כמש"ל סימן שכא סעיף טז, וכ"כ המ"א. וע"ש ב"ש"ז ס"ק יא דאוסר לתן טחינת מזה אפונה לזכרו עם יין או מירבש בשבת אפלו ע"י שני, ואין דבריו מקבחים, אם העולם אין מקהרים בנה, ח"י: (טז) לחכך. ולא ידענו היטב פ"ד שיהיה

משנה ברורה

מין שערב עליו ביותר, וגם יאכל הפזות מעט מעט בכדי שיעור אכילת פנס, (פ) דמעקר הדין יוצא אנה, דלדקלמן סימן תעה סעיף ו. ואם גם זה אי אפשר לו מפני (סא) פריאותו, על-פל-פנים יאכל מעט או ילעס בפיו לזכר טעם קדושה, אף לא יברך על זה (סב): (מר) אָחַד מְאֵלֹו הַיְדֻמִּים, רוצה לומר, (סג) חמשה הפזורים לעיל: (מה) יִקַּח לַעֲנָה. עין באור הלכה: (מו) או שְׂאֵר יֶרֶק מֵר. הַיְנו (סד) אותם שיש להם סימנים המזכירים בש"ס לענין מרור (סד): שיהיה ראוי לאכילה, ושייש לו שרף (פרוש), בשחוחתכין אותו יוצא במקום חתוכו מהל לכן קחלב, והניו מקסיפין (דהיינו שעלה שלו אינו ירק מאד בעלי הפזלים וישארי ירקות, אלא נוטה קצת ללכך). ומכל מקום לענין ברכה (סד) לא יברך עליהם, מפני שאין אנו בקיאים בלכך בסימנים אלו: (מז) יַעֲשֶׂה עִב, ויַעֲשֶׂה מְעַרְבֵי-טוֹב, (סה) ואם שכח, מתר לעשותו ביום-טוב (סו): (מח) מַעֲשֵׂט חֶמְץ. ש"ל יין, או יין אדם, (סו) כרי לרפך אותו ויהיה זכר לדם. אם חל בשבת, (סז) יתן בו המשקה מערב-שבת, ואם שכח, עין לעיל בסימן שכא סעיף י"ו ויבמשנה ברורה שם סעיף-קטן סח): (מט) כְּגֹזֵן תְּפֹחִים. על שם הפתוח "פתח התפוח עוררתיך", וכן שארי פרות פלם כחובים בשירי-השירים, ושקדים על שם ששקד הקדוש-ברוך-הוא על הקץ לעשות: (נ) הַדְּמוּיִן לְחֶכֶן. שאין (סח) נדוכין היטב והם ארבים: (נא) לַעֲרֹךְ טַבּוֹל רֵאשׁוֹן. כמו שמפרש והולך. והטעם, דכל דבר שטבולו במשקה (סח) צריך גטילה (סח), וכדלעיל בסימן קנח: (נב) וְלֹא יִבְרָךְ וכו'. וכמו שפסק המחבר לעיל בסימן קנח סעיף ה"א, (נב) וְעַן שֵׁם בְּמִשְׁנֵה בְרוּכָה נִצַּח הַגִּבְיָא (ג) בְּעֵינֵי זֶה: (נג) פְּחֹת מַפְּזוּת. לפי שבפזות יש ספק בברכה אחרונה אם יברך אותה או לא, על-פן טוב יותר שיאכל פחות מפזות, שלא יתא בו חיוב פלל לכלי עלמא (סח): (נד) בְּחֶמְץ. או במן או במיר-מלח (סח), ולא אתי אלא לאפוקי שלא יטבל בתרסת, כי תרסת אינו אלא לטבול שני שמטבל הטרור בתרסת [ב"י]: (נה) וּמְבַרְכֶּה 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה' (סח). ויכנס לפטר בברכה

שער הציצין

(ס) רוצה לומר, אף המצוה מן המבחר לאכל כשהוא מרסק בכת-אחת. מכל מקום באדם חלוש בודאי נכון לעשות כמו שכתבנו: (סא) אכל אם אינו נוגע לו לבראותו. ראוי לו לחק עצמו בכל יכלתו אף שקשה לו. כדי לקים מצות חז"ל [אחרונים]: (סב) כן מוכח מדוכ"מלש"ת: (סג) פרי חדש והג"א והה"ר שלום ובית-מאיר: (סד) מגדאברקס וחז"ל-ע"ב ואלה רבה ובית-מאיר והג"א: (סה) חז"ל-ע"ב בשם הרמב"ם: (סז) טור: (סח) כגון אברהם: (סח) בית-יוסף בשם הרמב"ם. והג"א פתח, שלא ידוף אותם והיו ארבים: (סח) ויש מאחרונים שכתבו. דאפילו אוסן שאין נוהגין בכל השנה לטל ידיהם לזכר שטבולו במשקה, היום יטלו פ"ד שישאלו המיוקחות על השפוי, עין בחז"ל-ע"ב: (ע) וכן בענינו פתח הג"א דברך. ומכל מקום נראה דדוקא אם אוכל פזות, והג"א אצטרך הדין דטבול במשקה קאי ולא אפחות מכזית דכסת הממפר. ועין בבאר הלכה:

הלכות פסח סימן תעג

(נו) *ואינו מקרן אחריו. ויקח מצה (נט) והאמצעיית ויבצענה לשמים (נח) ויתן חציה לאחד מהמטבין לשמרה (יט) לאפיקומן, ונתנין אותה (נט) תחת המפה, ויחצה השני נשים בין שתי השלמות. (ס) וינגיפה (ס) הקערה השש פה המצות ויאמר (כא) (כב) 'היא לחמא עגנא' עד 'מה נשתנה'. הגה (כב) ויאמר (סג) בלשון שמכונים הנשים והקטנים או יפרש להם העגן, וכן צשה ר"י מלמדור"י כל ההגדה בלשון לע"ז (סד) כדי שבינו הנשים והקטנים (כל"ו וההר"ב). *אנא צנה (כג) להסירם מעל השלחן (סה) ולהניחם בסוף השלחן באלו בקר אכלו. כדי שיקראו התינוקות (כג) (ס) וישאלו: ז' ימוגין לו (סו) מיד (סח) בוס שני. (סט) כדי שישאלו התינוקות למה שותים בוס שני קדם סעודה. ואם אין חכמה בבו, אכיו מלמדו. אם אין לו בן, אשתו שואלתו. ואם לאו, הוא שואל את עצמו. ונאסלו תלמידי חכמים שואלים זה לזה (מ) 'מה נשתנה וכו'. (ע) ויכשתפן או האשה שואלת אין צריך לומר 'מה נשתנה' אלא מתחיל 'עבדים' (ההר"י). ויכשתחיל 'עבדים היינו לפרעה', מתויר הקערה שפה המצות לפניו (עא) וקורא כל ההגדה. ויכשיגיע

ר הראש והמקור
השאר פוסקים ש
נחלקו ת הראש
במשנה וישאר
פוסקים א שם במקרא
קט"ו. וכן כתב
הח"ס ויבאר שם
ב משנה וביתא שם
קט"ו ג טור מהא
דקם עני כו קט"ו
ד שם קט"ו

באר היטב

לאמרו בקול רם: (כג) להסירם. ויכשו לא נהגו להסירם משם שאין ספר לתינוקות בנה, ויודעים שאלו הדברים לא נהגו על השלחן לצורך האכילה. ט"א: (כג) וישאלו. ויאמרו להם שאין לשאול לאכל עד שנספרו ביציאת מצרים, ולכן אין לתן שום מצה על השלחן עד אחר הסדר, מהר"ל: (כד) מה נשתנה. לא יאמר אנו חכמים לטוב וכו' אלא אנו מטבילין, דאינו חייב אלא מטום הכרא, טור. כשיאמר והיא ששענה לאבותינו וכו' עד הקצה מצילנו מידם יאחו הכוס בידו ואז יהיה הפת מקסה כשאותו הכוס

טור. ולכן אם ארע שאכל פזית לא יקרן בקרה אחרת, ט"ז ומ"א, ח"י: (יט) לאפיקומן. וחלק הגדול לטמין, אחרונים. גם ראוי לברכה קמטפתת ולתניח בין הכר והנסת הקשרוצה לאכל ויציאה כמו שהיא בתוך המפה וישלשל לאחוריו וילך כמו ד' אמות ויאמר כן היו אבותינו הולכים לשארתם צררת בשמלתם, רש"ל. ועת"י סימן תעב ס"ק ב טעם למנהגי שהתינוקות לוקחים האפיקומן: (כ) הקערה. עם כל מה שעליה, וא"צ להסיר הפבשילין, טור: (כא) היא לחמא. ר"א הא בלתיא, עמ"א. וכתב מהרש"ל סימן פח

משנה ברורה

זו גם המרור שיאכל אחריו (אחרונים): (נו) ואינו מקרן אחריו. אפילו אם אכל פזית, לפי שברכה ראשונה קאי גם על המרור, וכו"ל, ועל"כ ברכת המזון שבוטר את המרור שאוכל בתוך הסעודה קאי גם על הכרפס שאכל מקדם. רע"נ בבאר הלכה מה שכתבנו בשם הגר"א בזה: (נו) והאמצעיית ויבצענה לשמים. כדי (עא) לקיים מה שקראה הפתוח "לקום עני", ונד"כו של עני בפרוסה⁶⁶. (עב) ויאמר 'האמצעיית', פי ברכת 'אכילת מצה' העקר צלה קאי, ובכרפת 'המוציא' שמברך מתחלה קאי על העליזות הכנסת לפניו: (נח) ויתן חציה וכו'. כדי ששתי אכילות שואכל לשם מצה זה בפרוסה. וטוב שאותו חלק יהיה יותר גדול⁶⁷ [אחרונים]: (נט) תחת המפה. וזכר למה (עג) שאומר 'משאריתם צררת בשמלתם'. ויש שנוהגין אותה על כפתיהם, זכר ליציאת מצרים⁶⁸. ויהיו נזהרין שיכירך האפיקומן בטפה שלא בפסו בקראקמעי"ל, כי הפרים מסתמא מכבסין בקראקמעי"ל [ח"א]: (ס) וינגיפה הקערה. עם כל מה שעליה, (טז) ואין צריך להסיר הפבשילין: (סא) היא לחמא. ויש אומרים (עו) 'היא לחמא'. וצריך (עו) לאמרו בקול רם: (סב) ויאמר בלשון וכו'. רוצה לומר, מ"הא לחמא ואילוף, שהוא התחלת הגדה: (סג) בלשון שמכונים וכו'. ויקום בזה מה שאמר הכתוב 'והגדת לבנך וכו'⁶⁹: (סד) כדי שבינו הנשים. שצרי גם נשים תיבות במצות

באר הלכה

העירוחי זאת בהדפסה שנה בשליו תליון. אכן קצת טעאהי לי תנא דקסני לרבי, הלא הוא כש"כין דקסר זבין שמועה דף לה שקמב בענין פרס דדעת הנכבדים דביצין פזית, וכתב דכן מסתבר. וידין דצריך נטילה בראי פזית בעינו כבאכל פת גמור, דמסתבר דאינו חייב בנטילה, דבדנאי לא גזרו בבגון זה משום סדר הדין, וכמו"כ לענין פרוח בדבר ששכחו במשנה, ויבארו גם במטה והגדה, טור מש"כ בדברינו, וצריך עיון לדנא: * ואינו מקרן אחריו. עין במשנה ברורה. וכתב הגר"א בבארו, דכל זה הוא כפי שיטת החכמה בסימן תעד דמברך רק ברכה אחת על ב' כוסות הראשונים ומשום וסליא וסגדה לא טרי חסוק, ולהכי אינו מקרן בקרה אחרת, דאסמך דפרס כפרס יאכל המרור עלי ברכה, אכל לפי שיטת הג"א דפי מנהגנו דמברך אכל פוס וכוס, דאי אפשר לסמך אברכה פוס ראשון משום דהפסיק בחילא והגדה, ואמ"כ אי אפשר לומר דמברך אנו באכילת מרור אברכה פרס שצרי הפסיק בהגדה וסליא (אלא הפסוק דמרור מברכה, משום דהיי דבריהם הבאים בתוך הסעודה דנפטר בברכת 'המוציא'), ואמ"כ טרי חייב לברך ברכה אחרונה אחר אכילת פרס בין ולא שפך לשעודה הפאה אחריו, וזהו הדין דברי הגר"א. וקאמת טרב בגן אברכה נזהר מזה, וכתב בסימן תעד דאכל כוס צריך לברוכי לכלי עלמא, ואפלו למאן דסבידא לה דסגדה וסליא לא טרי חסוק, ומשום דכל סדא וסדא מענה בגני עצמה. לטרי צריך לברך על כל אחת וכתב שכתב טרי"ף בתחלת דבריו בשם רבנא, ולפי דברי מגן אברהם נהרו דברי הגר"א. ויבטן אברכה פתחי סרפה אחרונים למעלה בסימן קעח סעיף ו, וזלח ט"ו. עין שם, וצריך לומר דגם פאן יש לומר סברא זו, דפרס ומרור ב' מצות נהרו ולהכי אין אחת פוסרת את חברתה, וצריך עיון:

הלילה⁷⁰ ובאמירת הגדה, וכפ"ל בסימן תעב סעיף יד. ולכן חייב גם על המשרתת שמשב אצל השלחן ותשמע כל ההגדה⁷¹, ואם צריכות לצאת לחוץ לבלשן. על-פלפנים מתחבת לשמץ הקדוש, וכשיגיע ל"רבן פמליאל אומר כל שלא אמר וכו" תכנס ותשמע, עד לאחד שתתעב בוס שני. שצרי מי שלא אמר שלשה דברים הללו לא נצא. ונהגין עגום קוראין איתן שתשמע סדר גענה מפות שהביא הקדוש ברוך הוא על מצרים, כדי להגיד להם כמה נסים עשה הקדוש ברוך הוא בשביל ישראל [ח"א]: (סה) ולהניחם בסוף השלחן. ואם השלחן קטן, יסירם לגמרי מצל השלחן, כי בלאו הכי ליכא שפוי לתינוק [עו"ש]: (סו) וישאלו. המצות (עט) המובנות לאכילה למה מסלקין אותם, ויאמר להם שאין בשאין לאכל עד שנספר ביציאת מצרים. פתב מהר"ל, דאין לתן שום מצה על השלחן עד זמן הסעודה⁷²: ז' (סז) מיד. רוצה לומר, שלא ימתין במזיגת הכוס עד שיגיע ל'ליכיה' שאו צריך לאחוז הכוס בידו, אלא מיד שמסיר הקערה מעל השלחן מוזג: (סח) בוס שני. ואינו צריך (עט) שטיפה וקדחה, שכבר שטפו לקדוש: (סט) כדי שישאלו⁷³ וכו'. רוצה לומר, ועל-ידיהו יתעורר לשאל ותר השאלות ותמיהות שרוצה פלילה ההוא⁷⁴: (ע) ויכשתפן או האשה שואלתה⁷⁵. והוא הדין אם פלמידתכם אחר שואל לחברו, הנשאל אינו צריך לומר 'מה נשתנה': (עא) וקורא כל ההגדה. ואין לומר

שער הציור

תרגום: 1 צמילן חשה.
(עא) מקרא: (עב) אחרונים: (עג) הגר"א: (עד) אחרונים: (עה) מגן אברהם ושי"א: (עו) מגן אברהם: (עז) רש"ל בתשובה: (עח) עין באלה רבה שהשיג על הפגן אברכה סעיף קטן בת, והשיקו הפריטקנים, ולכן לא העסקתי דבריו: (עט) אחרונים:

הלכות פסח סימן תעג

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק נז]

וְדַרְבָּנוּ שֶׁל עֵינֵי פְּקוּדָה⁶⁸.

68) ומטעם זה כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ב) שיש להקפיד לבצוע את המצה ביד ולא בסכין, כדרך עני שחותר ביד.

והטעם שחוצה את המצה האמצעית לפני התרתה, ביאר הבי"ב (בשם הכל בו) מפני שאומרים מיד לאחר מכן 'הא לחמא עניא' ויש לאומרו על מצה חצויה, שכן דרך העני בפרוסה. עוד טעם כתב השו"ע הרב (סלי"ו) שהוא כדי שיאמר את ההגדה על מצה שראוי לצאת בה ידי חובה והיינו בפרוסה, כפי שאמרו חז"ל 'לחם שעונים עליו דברים הרבה'.

עוד ביאר הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ט סב"ט), שהוא כדי להורות שמתעסקים כבר בצרכי הסעודה, שגם ההגדה היא מצרכי הסעודה ואיננה הפסק בין הקדוש לסעודה. ומטעם זה ביאר שמה שמקדימים לומר לפני ההגדה 'הא לחמא עניא', הוא כדי להורות שסיפור יציאת מצרים שאנו אומרים הוא הכנה למצות אכילת המצה, שמצות אכילה היא על הלחם שעונים עליו דברים הרבה.

[משנב ס"ק נח]

שְׂאוֹתָיו חֶלֶק יְהוָה יוֹתֵר וְדוּל⁶⁹.

69) ובטעם הדבר כתב ה"ט"ז (ס"ק ט), לפי שאותו החצי של האפיקומן שיאכל לבסוף הוא עיקר המצה, והב"ב (ד"ה כתב מהר"ל) כתב טעם נוסף, לפי שצריך לקחת למצות אפיקומן שני כויתים (ובפי שכתב המשנ"ב לקמן (סי' תעו ס"ק א)), לכך יקח לאפיקומן את החלק הגדול.

[משנב ס"ק נט]

תַּחַת הַמִּפְּחָה⁷⁰ וכו', עַל כַּתְּפֵיהֶם, וְכִי לִיְצִיאַת מִצְרַיִם⁷¹.

70) ומה שנהגו שהתינוקות חוטפים את המצה של האפיקומן, כתב החק יעקב (סי' תעב ס"ק ב) שהוא מלשון הרמב"ם (פי"ז מהל' חמץ ומצה ה"ג) 'וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו וכו' וחוטפים מצה זה מיד זה', ולכן מניחים לתינוקות לחטוף את האפיקומן. והגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ט ארחות הלכה הע' 210) לא הניח לנהוג כן בביתו, כיון שנשתרש על כך בפי הבריות לשון 'גניבה', ואיך נרגל את התינוקות לגניבה ולקבל שכר על כך, והוסיף שאלו שנהגים כן יוהרו לבנותה רק 'חטיפה', ואף הגר"ח סאלוויצ'יק (הליכות הגר"ח הל' פסח בענין שמירת האפיקומן) הקפיד בדבר זה, ומשום שהמצה של אפיקומן צריכה שימור כדין מצת מצוה, וביאר שלכן סימנו בהסדה את אכילת האפיקומן כ'צפון', לומר שטעון שמירה והצפנה, וכן בבית הגרי"י קניבסקי לא נהגו כן (הגדה של פסח על פי פסקיו הע' 509).

71) והזמן שיש לעשות כן, בשורת מהרש"ל (סי' פח) כתב שאחר האכילה יוציא המטמון כשהוא ברוך במפה, וישלשל אותו לאחוריו וילך בבית ארבע אמות, ויאמר 'כן היו אבותינו הולכים עם משארותם צרות בשמלותיהם', ובמניא (ס"ק כב) משמע שיעשה כן מיד אחרי 'יחץ' וכן כתב הכף החיים (ס"ק כג).

[משנב ס"ק סג]

מֶה שְׂאֵמֶר הַקְּתוּב 'וְהַגְּדָה לְבָנְךָ וְגו'⁷².

72) ואף בבנים גדולים, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פי"ז ס"ק יז) שמקיים בהם האב מצות 'יהדת לבנך', ואפילו בן גדול וחכם, וכלשון הרמב"ם (פי"ז מהל' חמץ ומצה ה"ב).

והמתארח אצל אביו או חמיו, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ט סלי"א) שאין צריך לספר לבניו בעצמו, אלא די

בכך שאחד מהמטובים מספר לכולם, ומשוב שמצות 'יהדת לבנך' היא שהאב חייב שבנו ישמע בלילה הזה סיפור יציאת מצרים, ולא שהוא עצמו חייב לספר לו, ואף אינו צריך למנות את המספר לשליח שיספר עבורו. אכן, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאף האב צריך לספר לבניו שלו, ולא יסתפק בזה שאביו מספר להם.

ואם יושב בליל הסדר ואין בניו עמו, דעת הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה שם ארחות הלכה הע' 213) שגם לאדם כלפי עצמו יש חיוב לחזור ולשנן בלילה הזה את סיפור יציאת מצרים בכל פרטיו וקדוקיו, אף שצריך צורת המצוה הוא לספר לבנים.

וגם באופן שמספר לעצמו, כתב הכף החיים (ס"ק קכז) שיאמרה בקול רם, ומ"מ המספר מבלי שהשמיע לאוזנו, דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 24) שיצא ידי חובה.

[משנב ס"ק סד]

תְּכַיֵּיבוֹת פְּמֻצוֹת הַלְּלָהּ⁷³ וכו', שֶׁשָּׁעֵב אֶצֶל הַשֵּׁלֶחַן וְהִשְׁמַע עַל הַהֲגָדָה⁷⁴.

73) וכיון שהייבות במצות ארבע הכוסות, כתב בביה"ל לעיל (סי' תעב ס"ח ד"ה שלא כסדר) שצריכות להיוהר ברין 'שתאן בבח אחת לא יצא', ולכן יאמרו את ההגדה על כל כוס וכוס, שכן יש דעה שכלי הפסק הגדה בינתיים אף בדיעבד לא יוצאים ידי חובה.

74) מבואר מדבריו, שאף שאינה אומרת את ההגדה מ"מ יוצאת ידי חובה מדין 'שומע כעונה', וכן כתב בביה"ל לעיל (שם) לגבי הנשים שישמעו את ההגדה לכל הפחות מבעליהן, וכן מבואר במנחת חינוך (מצוה כא אות ד) שמועיל דין 'שומע כעונה' במצות סיפור יציאת מצרים, אך לכתחילה, דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 24) שראוי שכל אחד מהמטובים יאמר בעצמו ולא יצא ידי חובה מבעל הבית.

ובאופן שהאשה רוצה להוציא את האיש ידי חובה, כתב הפמ"ג (סי' תעט א"א ס"ק ב) שיש ספק ברבר אם יכולה להוציא, כיון שלשיתות שאינה חייבת אלא מדרבנן אינה יכולה להוציא איש החיים מדאורייתא. אכן, בשורת אגרות משה (ארוח ח"ה סי' כ אות ג) כתב שבהגדה של פסח יכולה אשה להוציא את האיש ידי חובתו.

[משנב ס"ק סו]

דְּאִין לְפָנֵי שוֹם מִצָּה עַל הַשֵּׁלֶחַן עַד לְפֶנֶן הַסְּעוּדָה⁷⁵.

75) אבל שלשת המצות של הקטרה, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק כז) שצריך להשאירן על השולחן.

ולענין לאכול באמצע ההגדה או לאחר מציאת הכוס השניה, כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ט סלי"ד) ודבר הלכה את (סח) שאף שכתב בביה"ל לעיל (סי"ג ד"ה הרשות) שאסור לשתות או, היינו דוקא יין כיון שקבעו חכמים את אמירת ההגדה כדי לעשות הפסק בין הכוסות, ולכן בשעת הצורך מותר לאכול או לשתות משקה שאינו ראוי לארבע הכוסות, וכן כתב בשורת שבת הלוי (ח"ט סי' קיח אות א). דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח הלילה הזה עמ' 15) שלכתחילה אין להפסיק אף לא בשתיית מים, ועוד (שבת יצחק פסח פ"ט אות ג) שאין זה מכבוד ההגדה, ולכן בשעת הצורך ישתה רק מים, אך אם יש לו צורך לשתות דוקא קפה, יש להקל.

[משנב ס"ק סז]

כְּדִי שֶׁיִּשְׁעָלוּ⁷⁶ וכו', וְתַמְיֵהוּת שְׂרוּעָה בְּלִלְהָ הַהוּא⁷⁷.

76) ולאחר ששאלו התינוקות 'מה נשתנה', כתב לעיל (סי' תעב ס"ק ג) שצריך לראות שלא יישנו התינוקות עד אחרי 'עבדים היינו', וכו',

המשך במילואים עמוד 35

